

МАТИЦА СРПСКА
ОДЕЉЕЊЕ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

ЗБОРНИК МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК
Покренут 1953.

MATICA SERBICA
DEPARTMENT OF LITERATURE AND LANGUAGE

MATICA SRPSKA JOURNAL OF LITERATURE AND LANGUAGE
Established in 1953

Главни уредници

Академик МЛАДЕН ЛЕСКОВАЦ (1953–1978)

Др ДРАГИША ЖИВКОВИЋ (1979–1994)

Др ТОМИСЛАВ БЕКИЋ (1995–1999)

Др ЈОВАН ДЕЛИЋ (2000–)

ISSN 0543-1220 | UDC 82(05)

ЗБОРНИК МАТИЦЕ СРПСКЕ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

Уређивачки одбор

Др ИСИДОРА БЈЕЛАКОВИЋ, секретар, Др ЈОВАН ДЕЛИЋ,
др БОЈАН ЂОРЂЕВИЋ, др ПЕР ЈАКОБСЕН, др ОЛГА КИРИЛОВА,
др МАРИЈА КЛЕУТ, др ПЕРСИДА ЛАЗАРЕВИЋ ДИ ЂАКОМО,
др ГОРАН МАКСИМОВИЋ, др ГОРАНА РАИЧЕВИЋ, др ИВО ТАРТАЉА,
др СВЕТЛАНА ТОМИН, др РОБЕРТ ХОДЕЛ, др ВИДА ЏОНСОН ТАРАНОВСКИ

Главни и одговорни уредник

Др ЈОВАН ДЕЛИЋ

КЊИГА ШЕЗДЕСЕТ ДРУГА (2014), СВЕСКА 3

МАТИЦА СРПСКА

САДРЖАЈ

Студије и чланци

Др Драгиша П. Бојовић, <i>Поетика чуда</i>	639
Др Снежана З. Шаранчић Чутура, <i>Гројескно у њоејској стругиури фолклорне зајонејке</i>	649
Др Радмило Н. Маројевић, <i>Лингвистика и њоејика у текстологији Мале простонародне славеносрпске пјеснарице (граматичка реконструкција и граматичка идентификација)</i>	665
Др Душан М. Иванић, <i>Нушић или ѡрасак имагинативне енергије</i> . .	691
Др Маргерита Арнаутовић, <i>Јован Скерлић и ѡроблеми ѡреводила- цива</i>	701
Др Предраг Ж. Петровић, <i>Авангардна ѡолијика књижевности: Бенјаминово чињање Берлин Александерплаца и његове ѡео- ријске консеквенце</i>	727
Др Јелена С. Панић Мараш, <i>Пресѡуничко еројско – Сеобе Мило- ша Црѓанскоѡ</i>	741
Др Драган Ј. Хамовић, <i>Скрајнуши пјеснички ѡроѓрам Васка Поје и његово осѡварење</i>	763
Мср Миломир М. Гавриловић, <i>Мојив вука у Вучјој соли Васка Поје</i>	779
Др Соња В. Ненезић, <i>О једној синтаксичкој фиѓури у роману Нишчи Видосава Сѡевановића</i>	797
Мср Милица М. Лазовић, <i>Истинина (историја) и ѡоејика у роману Гец и Мајер Давида Албахарија</i>	811
Мр Ида Д. Јовић, <i>Посмодернизам у ѡурској књижевности</i>	825

Прилози и ѡрађа

Др Маргерита Арнаутовић, <i>Јован Скерлић као критичар ѡреводила- цива и неки ѡољеди на ѡеорију ѡревођења</i>	833
---	-----

Оцене и прикази

Др Бранко С. Летић, <i>Велика синџеза дубровачке књижевности</i> . . .	843
Др Светлана Е. Томић, <i>Књижевни јунаци и њихова културна симболика</i>	847
Мр Милета Аћимовић Ивков, <i>Умеће џумачења</i>	851
Др Марко Недић, <i>Савремено џумачење књижевног дела Досијеја Обрадовића</i>	854
Др Душан М. Иванић, <i>Лазаревић и Маџавуљ у огледа(ва)њу</i>	857
Др Слободан Д. Јовановић, <i>Прејлеј сџарих ниџи у џлемениџом криџичком огледалу</i>	860
Др Марија Клеут, <i>Срџски дневник немачког научника</i>	863
Др Душан М. Иванић, <i>Велики раџ – Der Grosse Krieg Гордане Илић Марковић</i>	866
Мср Миломир М. Гавриловић, <i>Класик над временом: нови сусреџи са џоезиџом Црњанског</i>	870
Др Душан М. Иванић, <i>Исџраживачким џуџевима Васе Милинчевића</i>	882
Мср Дуња С. Душанић, <i>Шездесет џодина Каџедре за оџџиу књижевности и џеорију књижевности</i>	885

In memoriam

Др Ана Мумовић, <i>Предраг Палавесџра (1930–2014)</i>	889
Др Светлана Томин, <i>Јелка Реџеј (1936–2014)</i>	894
Др Лидија Делић, <i>Мирјана Дејтелић (27.12.1950–18.12.2014)</i>	900
Регистар	905
Упутство за припрему рукописа за штампу	935
Contents	941

КЛАСИК НАД ВРЕМЕНОМ: НОВИ СУСРЕТИ СА ПОЕЗИЈОМ ЦРЊАНСКОГ

(Милош Црњански: *Поезија и коментари*. Зборник радова.
Београд – Нови Сад: Институт за књижевност и уметност –
Филолошки факултет Универзитета у Београду – Матица српска, 2014)¹

1. Поводом 120-годишњице од рођења Милоша Црњанског и након одржаног међународног скупа у Београду и Новом Саду од 4. до 6. децембра 2013, Институт за књижевност и уметност, у сарадњи са Матицом српском и Филолошким факултетом Универзитета у Београду издаје зборник радова *Милош Црњански: поезија и коментари*. Зборник је настао у оквиру рада на пројекту *Смена поетичких парадигми у српској књижевности двадесетог века: национални и европски контексти*; представља четврту публикацију из серије *Поетика српске књижевности*, коју је основао Новица Петковић, и, након зборника *Књижевно дело Милоша Црњанског* (ур. Предраг Палавестра, 1972), и *Милош Црњански: теоријско-есетички припадници књижевном делу* (ур. Милослав Шутић, 1996), треће колективно дело Института за књижевност и уметност посвећено поезији класика српске књижевности, којим је настављен и унутрашњи континуитет у напору ове институције да осветли, са различитих научних становишта, поетско дело Милоша Црњанског. Руководилац овог пројекта је проф. др Јован Делић, а уредник др Драган Хамовић. Руководилац пројекта, проф. др Делић је и самом формулацијом наслова усмерио исходишта зборника ка проучавању односа имплицитне и експлицитне поетике из које проистиче поезија Милоша Црњанског. Зборник сабира радове 40 аутора који су са различитих методолошких, теоријских и проблемских становишта одговорили на проблематику коју наслов претпоставља, међу којима су научни радници различитих генерација, од млађих аутора до познатих проучавалаца поезије Милоша Црњанског, превасходно сарадника домаћих академских установа, али и са знатним учешћем проучаваоца са иностраних училишта. Радове употпуњује комплетан научни апарат, док зборник комплетира кратак предговор др Драгана Хамовића и веома користан индекс имена.

Зборник је подељен на седам целина у које су распоређени радови који одговарају на сличну проблематику или су концепцијски блиски. Прву целину чине радови у којима је анализиран однос поетике и аутопоетичких коментара Црњанског, сабраних у књизи *Ишака и коментари*. Други сегмент зборника представљају текстови који одређену проблематику тумаче у односу на целину поезије Црњанског. Трећи сегмент рада садржи анализе *Лирике Ишаке*, а четврти интерпретације поема Црњанског. Пета целина зборника сабира текстове који се баве аутопоетичким контекстом поезије и есеја Милоша Црњанског. Шести сегмент зборника испуњавају радови који одговарају на уже профилисане проблеме, попут питања језика, ритма, рецепције поезије, итд. Последња, седма целина рада садржи текстолошке и компаративне радове. Сви радови су, у наставку приказа, представљени кратким коментаром.

¹ Одржавање научног скупа и објављивање зборника омогућили су Министарство просвете, науке и технолошког развоја и предузеће „Радинг“ Љубинка Јелића.

2. Прва целина зборника директно одговара на темат претпостављен насловом: три рада у оквиру ове целине су посвећена односу поезије Милоша Црњанског и ауторских коментара, обједињених у оквиру *Ишјаке и коменџара*. Јован Делић се у тексту *Природа и (ауџо)џоеџичка функција Црњанскових Коменџара* управо бави аутопоетичким контекстом *Коменџара*, постављајући у први план однос остварен између ранијих песама Црњанског, понајвише оних из *Лирике Ишјаке*, и аутопоетичког експлицитног контекста *Коменџара*. Анализирани су неколики односи: преплетеност живота и литературе, прожимање аутопоетичких и аутобиографских релација, метакритички контекст *Коменџара*. Делић пажљиво ишчитава *Ишјаку и коменџаре*, уочавајући и сабирајући фрагменте једне кроз текст разасуте поетике. Систематично мапирајући пасаже аутопоетичког карактера, Делић се дотиче читавог низа значајних питања: представља могућа жанровска исходишта и саму хибридно природу *Коменџара*, проналази песничке слике и прозне пасаже који сакривају заметке суматраистичке поетике, указује на значај Бранка Радичевића на раног Црњанског, рекреира историјски тренутак у којем је објављен *Дневник о Чарнојевићу*, анализира лик комичара Буце, вишеструко значајног за разумевање митопоетске фигуре случаја-комедијанта. Делић се осврће и на политички, али и шири друштвено-историјски контекст *Коменџара*, додуше, само у функцији откривања ширег аутопоетичког контекста. Приказан је и метакритички оквир *Коменџара* којим је илустрована авангардна позиција Црњанског и однос према неколиким значајним фигурама српске модерне. Делићев прилог ефектно мапира оквире како аутопоетичког, тако и метакритичког контекста *Коменџара*, који омогућава једно потпуније сагледавање *Лирике Ишјаке*.

Александар Јовановић, у тексту *Песникови коменџари и биће џесме: од Лирике Ишјаке до Ишјаке и коменџара*, самерава однос између коментара и у њима апострофираних песама, посматрајући коментаре не само као поетичке/идеолошке лозинке којима је осветљен одређени контекст у којем је настала песма, већ попут саставних елемената самих стихова, без којих се *Лирика Ишјаке* не може самостално тумачити. Истражујући односе између комплементарних коментара и песама, Јовановић се усресређује над неколиким феноменима поезије Црњанског који илуструју контекст авангардног преокретања вредности, попут бунтовног осећања патриотизма Црњанског, заснованог на субверзивном разумевању Видовданског култа и суштински одређеног чином Гаврила Принципа. Јовановић се фокусира и на феномен еротског и неухватљиву фигуру жене у *Лирици Ишјаке*, као и на доживљај света и човекове позиције у њему, који су одређени недокучивом логиком случаја-комедијанта, наслућеног под маском комичара Буце.

Бојан Јовић у прилогу *Лирика и коменџари: о Црњансковим џексџовима уз (соџсџвену) џоеџију* класификује текстове Црњанског који се појављују као коментари и уз сопствену и уз приређену поезију. Јовић дефинише три различита модалитета: поетичко-манифестни, одређен упливом интимно-исповедног тона у (ауто)поетички дискурс, карактеристичан за текстове *Објашњење Сумџре* и *Моја аниџолоџија кинеске лирике*; потом, објективно-дескриптивни, карактеристичан за текст *Песме сџтароџ Јаџана*; и аутофикцијски модалитет, који врхуни у *Ишјаци и коменџарима*. Највише простора је посвећено потоњем модалитету, којег Јовић превасходно сагледава као жанровски феномен српске литературе (Петровић, Де Були, Давичо, Дединац, Црњански), да би у компаративни контекст са *Ишјаком и коменџарима* довео Дединчеву књигу *Од немила до недраџа*. Резултат компаративног приступа представљен је читавим низом сличности/разлика којима је приближен поетички и жанровски модел поменутих дела, као и приказом најзначајнијих одлика ауто-

фикцијског дискурса, препознатим кроз амалгам поетског/прозног, (ауто)поетичког и аутобиографског дискурса.

3. Следећи круг текстова одговара на проблеме који се односе на целину поезије Црњанског. Овај сегмент зборника отвара Светозар Кољевић текстом *Гласови завичаја и туђинā у њесницӣвцу Милоша Црњанског*, којим је представљен парадоксални саоднос проистекао из сусрета две условљено дистинктивне категорије: туђине и завичаја. Кољевић истиче да поезија Милоша Црњанског сабира широк дијапазон противречних осећајних регистара, од привржености до крајње одбојности, који се може везати за било који ентитет представљеног дихотомног пара. И живот и поезија Милоша Црњанског (од *Судбе*, преко *Лирике Ишјаке*, *Сиражилова*, *Сумајпре*, *Сербие*, па све до *Ламенића над Београдом*) обележени су противречјима која надилазе устаљене вредности култа завичаја или мита о одласку у туђину: две поменуте релације нису статичне, већ се сустичу у збиру духовних завичаја и туђинā, при чему се појављују различити осећајни регистри, а сам завичајни контекст је имплементиран у туђину и vice versa. Кољевић претпоставља једну дијахронијску тенденцију српске књижевности, наслућену у поезији Црњанског, у оквиру које се концепција односа завичај/туђина не релативизује, већ наговештава поетику модерне духовне припадности која подразумева сједињавање две дихотомне одреднице и најављује поетичку позицију неколиких аутора, попут Киша, Пекића, Албахарија и Данојлића.

Радован Вучковић у тексту *Исиок у њоеици и њоезији Милоша Црњанског* сагледава однос лирских модела далеког истока који учествују у обликовању поезије и поетике Црњанског. Вучковић примећује конфигурацијску измену појма исток: уместо тзв. турског лиризма, култура далекоисточних земаља постаје предмет интересовања књижевника попут Винавера, Митриновића и Црњанског. Пронашавши у текстовима Црњанског попут *Објашњења Сумајпре* или приказа Андрићевог *Ex ponta* истицање далекоисточних поетских вредности као врхунског узора за модерну поезију, Вучковић се концентрише на коментар и вредновање избора који је Црњански сачинио у својим антологијама старе кинеске и јапанске лирике, са посебним освртом на утицај тадашњег схватања поезије Црњанског на концепцију и избор у антологијама. Указавши на мотивски и осећајни регистар који поезија Црњанског црпи из кинеске и јапанске старе поезије на примеру *Лирике Ишјаке*, *Сумајпре* и *Сиражилова*, Вучковић закључује како је поезија Црњанског, не укључујући *Видовданске њесме*, настала „у атмосфери импрегнираној поетским духом Далеког истока“.

У тексту *Мити о Србији и двојничка фигура граничара у њоезији Црњанског* Драган Хамовић, уредник зборника, бави се двема двоструким представама лирике Црњанског. Хамовић анализира мит о Србији реализован у *Србији* и *Видовданским њесмама*, тј. у песничким оквирима у којима је употребом различитих тематских и осећајних регистара представа завичајног простора различито приказана. Аутор проналази и метонимијску двојаку фигуру – вечитог граничара чија је једина баштина проливена крв и сељака усклађеног са ритмом природе. Хамовић основе митолошке представе Србије у поменутих делима Црњанског проналази у оквиру колективно несвесног, на фону идеја Јунга и Фројда, актуелних у контексту поезије Црњанског, и у поступку окретања ка архетипском простору (архетипски значај фигуре оба родитеља недвосмислено је спрегнут са појмом домовине), и поезију Црњанског посматра у контексту авангарног продора у просторе примарног, првобитног, чиме је поезија Црњанског ефектно смештена у један шири контекст српске авангарде, међу опусе какви су Растков или Настасијевићев. Словенски неомито-

логизам (термин Новице Петковића) одређен је значајном истанцом при конституисању не само дихотомне митолошке представе Србије из *Видовданских њесма* и *Србије*, већ и двојачке фигуре и граничара-сељака, која сабира у једну стајну тачку традицијски оквир нације, недвосмислено одређен представом родитеља, са дубоким везама са природом.

Однос културно-идеолошког контекста и поетичких аспеката у *Видовданским њесмама* из *Лирике Ийшаке*, али и из кореспондирајућих сегмената *Ийшаке* и *коменџара* је приказан у прилогу Петра Пијановића – *Поеџика* и *идеолоџија Видовданских њесама Милоша Црњанског*. Маркирајући обресе културно-идеолошке позиције младог Црњанског, Пијановић указује на својеврсну авангардну, бунтовничку позицију испољену кроз детронизацију и инверзију вредности видовданске етике. Укрштајући политичке и идеолошке ставове младог Црњанског са оним изнетим у *Ийџаци* и *коменџарима*, али и у есеју *Оклевеџани раџи* и расправи са Крлежом која је тим поводом наступила, аутор примећује релативизацију почетних анархичних, бунтовничких и левичарских ставова ка једном умеренијим и толерантнијим, у одређеним тренуцима и парагонским односом према вредностима националне културе и традиције, самим тим приказујући еволуцију идеолошке позиције Црњанског од 1919. до 1959. године.

У есеју *Релиџија без наде: њоеџија Милоша Црњанског и заједница*, Владимир Гвозден представља модел односа песника и заједнице заснован на могућој пројекцији која заокружује поетски опус Црњанског у једну тачку и која је представљена цитатом: *Релиџија је њоеџија без наде*, којег је Црњански преузео из *Дневника о неџознаџом* Жена Коктоа. Гвозден указује на то да је послератна позиција младог Црњанског одређена комплексом самође песника у оквиру заједнице, али и могућношћу да се са издвојене позиције која антиципира прекид и растанак ефектно препозна смисао саме заједнице. Песников труд се заснива на потраживању *језика немоџуђеџ*, који једини антиципира простор слободе, самим тим се писање представља као једини модалитет који претпоставља слободу. Тек се у оквирима наслуђене слободе могу одредити јасни оквири односа песника и заједнице.

Горан Радоњић се у прилогу *Поеџија Црњанског и џтрадиџија* бави интертекстуалним контекстом поезије Црњанског и процесом превредновања традицијских вредности. Аутор претпоставља поступак пародије као значајну тенденцију поезије Црњанског: у оквиру субверзивног разобличавања, оспоравања, па чак и негације одређених стилских и језичких, тематских, жанровских и идеолошких доминанти, Радоњић препознаје ефектно реализоване пародијске моделе. Аутор је на трагу идеја Линде Хачион: пародију дефинише поступком којим се ауторитет одређеног поетичког модела, представљеног одговарајућим књижевним текстовима, деформише, али не да би урушио сам почетни поетички модел, већ да би представио савремени модел света. Управо поменути пародијску тенденцију усмерену ка приказивању стварности и начинима писања о њој аутор приписује поезији Милоша Црњанског, којег доводи у контекст Елиотове *Пусџе земље* и Џојсовог *Уликса*. Природа интертекстуалног контекста оствареног у поезији Црњанског неодвојива је од, у раду представљеног, пародијског модела.

4. Трећа целина зборника сабира радове о *Лирици Ийшаке*, почев од рада Александра Петрова *Лирика Ийшаке* и *евројска* и *срџска њоеџија Првоџ свейског раџа*, у којем аутор доноси сажет, али ефектан преглед одлика (по)ратне лирике, како европске, тако и српске. Представивши тенденције ратне европске лирике (наднационална, надржавна, интернационална по карактеру поезија, антиимперијалистичког, антиутопијског карактера и усмерена ка универзалним вредностима)

аутор указује на то да је српска лирика за време и непосредно након Првог светског рата била усмерена управо ка супротним вредностима: империјална и утопијска тенденција и родољубље које подразумева националне и државотворне митологеме, али ретко кад и универзални или интернационални карактер. *Лириком Ишјаке* Милош Црњански се, према Петрову, обзнањује не само као жестоки критичар централног тока српске (по)ратне поезије, већ и као песник европског ранга, чију поезију карактерише антиутопијски, антиратни, антиимперијални, интернационални и, надамце, универзални карактер.

Полазећи од завичајне компоненте у наслову *Лирике Ишјаке* као основне при одређењу интертекстуалног и тематског оквира збирке, Тихомир Брајовић се у тексту *Лирика Ишјаке: наслов, жанр, (по)еџика* бави превасходно односом политике и поезије, тј. одређује политичку-патриотску лиричност „(по)етичком основом Црњансковог песничког ангажмана.“ Брајовић указује на значај социјалног револта и политичких ставова самог Црњанског, попут егалитаристичко-демократског духа, на стварање *Лирике Ишјаке*. Аутор суверено доказује да поетичко-политички дискурс *Лирике Ишјаке* претпоставља „својеврсно стапање poiesis-a i ethos-a, вештине певања и вештине одношења према људима и свету, односно заједници.“ Израз приказане тенденције је свакако двојство модерног уликовског Ја и онога субверзивног Ми које подразумева глас руље, пука, понижених, најнижих слојева са дна социјалне лествице – двогласје дозвољава уплив знатног иронијског квалитета, који контаминира тематски регистар *Лирике Ишјаке*. Брајовић поентира уверен у актуелност *Лирике Ишјаке* у савременом тренутку, али и у потребу нових, потпунијих ишчитавања.

Светлана Шеатовић Димитријевић се у тексту *Циклуси Лирике Ишјаке* фокусира на два проблема: превасходно анализира однос доследно циклизиране *Лирике Ишјаке* и *Ишјаке и коменџара* у којој су циклуси разбијени, предлажући могућу мотивацију радикалних структурних измена. Други део рада посвећен је не само проналажењу циклаторних веза које уоквирују *Видовданске њесме*, *Нове сенке* и *Сџихове улица*, већ и ширег контекста на основу којег се три циклуса сабирају у јединствену целину. Аутор маркира превасходно елементе тематског и осећајног регистра, али и политичког, идеолошког, стилског и семантичког контекста који се намећу као циклаторни стожери. Посебну пажњу Шеатовић Димитријевић посвећује контрапунктним односима три диспаратно испевана циклуса, али и статусу две граничне песме, *Пролога* и *Еџилога*, који представљају својеврсни оквир *Лирике Ишјаке*. Аутор закључује да, иако тумачена збирка сабира циклусе несумњиво одређене контрапунктним односом, *Лирика Ишјаке* јесте „[...] чврста целина саткана од три тематски разнолика циклуса, али уједињена централном идејом о новим песмама.“

Предраг Петровић поставља песничког субјекта *Лирике Ишјаке* на размеђу две архетипске фигуре у тексту *Лирика Ишјаке: између одисејевског и донкихотовског гласа*. Иако је песнички субјект збирке одређен низом фигура које претпостављају широк интертекстуални контекст, Одисеј и Дон Кихот представљају повлашћене одразе фрагментарног песничког субјекта *Лирике Ишјаке*. Присуство Одисеја, парадигматске фигуре новог доба (Адорно и Хорхајмер, Дерида) одређено је контаминирањем поезије политиком и идеологијом. Претпостављена архетипска фигура замишљена је попут револуционара који успоставља нови поетички, идеолошки и политички поредак. Петровић анализира успостављање политике књижевности у *Лирици Ишјаке* омогућену деловањем, или барем потребом одисејске природе песничког субјекта. Донкихотовски пол песничког субјекта испољава се кроз метафизички контекст, питање утехе и односа према апсолуту. Аутор рада апострофира

беззавичајност, лутање, чежњу за даљинама и космолошку тугу као оне карактеристике песничког субјекта одређене упливом донкихотовског, али и указује на нихилистички и пародијски контекст остварен донкихотовским стилизовањем фигуре Бога, чиме је метафизички оквир збирке одређен иронијским преиспитивањем хришћанских митологема.

У инспиративном раду *Фиџура Уликса у поезији и њојници Милоша Црњанског*, Мина Ђурић мапира читав низ обележја који припадају уликовском регистру и који учествују у моделовању песничког субјекта *Лирике Ийаке*, у критици неизоставно доведеног у везу са фигуром Одисеја. Самим тим, овај рад је један од заиста ретких који песništво Милоша Црњанског уводи у контекст уликологичке. Аутор назире уликовски лик који се помаља преко Одисејевог портрета кроз читав низ тематско-мотивских исклизнућа, попут уликовског непрекинутог лутања и својеврсне *ирансцедентилне бескућности* (термин Слободана Владушића) или уликовског припадања свету, не Итаци, Пенелопи или Телемаху, које антиципира поетику етеризма и суматраизма. Ђурић препознаје фигуру Уликса у одређеним сегментима поезије и поетике Милоша Црњанског, претпостављајући је алтернативном заменом, чак и допуном могућег Одисејевог лика. Управо због тога, аутор се задовољава да наслути уликовску фигуру у *Лирици Ийаке* и могућност једног будућег, другачијег ишчитавања те збирке.

Иако наслов *Симболика Ийаке у књижевности експресионизма: Гојфрид Бен и Милош Црњански* претпоставља двосмерну компаративну поставку, Соња Веселиновић, аутор рада, приказује један шири компаративни простор у оквиру којег тумачи насловљени мотив у делу два поменута писца, али са освртом на читав низ значајних аутора немачке литературе. Анализирајући симболику Одисејевог Итаке у делима, не само поетским, неколиких аутора немачког експресионизма и Милоша Црњанског, као и различитих деривација симболике острва, Веселиновић приказује одређене типолошке сличности, али и разлике, условљене различитим поетичким поставкама, *zeitgeist*-ом и друштвено-политичком ситуацијом. Симболика Итаке, истргнута из античког контекста, преобликована експресионистичким поступцима, призива контекст удаљеног, (не)жељеног, (анти)утопијског простора, различито формираног у делу два тумачена аутора, уз одређене типолошке сродности, својеврсне „шифре“ које осветљавају поетику два значајна ствараоца.

Звонко Ковач у раду *Црњански и Крлежа – њихова рајна лирика, и коменџари* компаративно анализира однос ране ратне (заправо социјалне и антиратне) лирике два класика, употпуњене анализом каснијих пишевих осврта на ратну лирику: *Ийаке* и *коменџара* Црњанског и Крлежине *Моје рајне лирике*. Аутор не поставља тумачене писце у антиподни контекст, већ указује на сличну поетичку, али и социјалну почетну позиционираност два писца, временом раздвојену у антиподски статус упливом диспаратног идеолошког и политичког контекста. Ковач доследно указује на сличности два почетна поетичка оквира (рана „политичка освијештеност“, забринутост за социјалне односе, антиратни карактер, национална свест, поетички радикализам) и указује на дистанцу у поетици, па и у судбини два писца раздвојених идеолошким и политичким струјањем.²

² Ковач пише о европском рангу поезије Црњанског, међутим, сматра да ће вредности поезије и, уопште дела „истинског класика српске књижевности“, и не само њега, већ уопште српске књижевности, бити прихватљивија, самим тим и ближа хрватској културној јавности тек након „војводинизирања“ Србије и усклађивања српских културних вредности са одређеним „средњоевропским“ вредностима. Такође, дискутабилно је и измештање аутора попут Албахарија и Пиштала у „међукултурни постјугословенски“ контекст.

5. Следећи сегмент зборника, посвећен алализи поема Милоша Црњанског, отвара рад Розане Морабито *Завичајне њесме, њоеме о њријадносѝи*. „*Сербиа*“ Милоша Црњанског у којем је у наслову поменута поема анализирана у светлу интертекстуалне повезаности са другим делима Црњанског, превасходно са *Љубави у Тоскани*, *Сѝражиловом* и есејом о Његошу. Аутор рада истиче да *Сербиа*, без обзира на опречна тумачења и вредновања, као и на формални несклад и недостатак структурног именованости, ипак представља „важан моменат на стваралачком путу аутора ка роману *Сеобе*, према окончању прве фазе његовог стваралаштва, те је у том контексту треба интерпретирати.“ Морабито се фокусира на анализу самог наслова и неколико тешко доступних места у самој поеми, истичући бројна тематска и формална подударана између наведених прозних и поетских дела Црњанског.

Слободан Владушић, анализирајући однос између две насловљене поеме у тексту *Црњански: од Сѝражилова до Ламениа над Београдом*, претпоставља *Ламениа над Београдом* новим *Сѝражиловом*, испеваним у једном другом времену и другачијим средствима. Аутор указује на концепт временске и просторне димензије суматраизма остварене у *Сѝражилову*, којим је омогућено одржање људског достојанства у модерном тренутку (постратни период). *Ламениа над Београдом*, пак, контаминиран је искуством Мегалополиса, које рестриктивно укида суматраистичку енергију, самим тим и могућност просторног/временског измештања, а на концу и хуманистичку компоненту суматраизма којом је претпостављена могућност људског достојанства. Владушић истиче да *Ламениа над Београдом* заправо представља песников напор да рестриктивни простор Мегалополиса измени и угради у алтернативну фигуру Престонице у којој је сабрана негдашња суматраистичка енергија, квалитативно другачија и фокусирана у спој вере у будућност и идеје из прошлости. *Ламениа над Београдом*, попут *Сѝражилова*, конституише се песничким пројектом који претпоставља достојанство човека неотуђивим: према Владушићу, *Ламениа* је *Сѝражилово*, друга страна новчића окренута ка изазову модернијег тренутка.

Борис Лазић у раду *Песничко дело Црњанског: од израза еџзисѝенцијалне ѝескобе до чежње за узвишеним*, иначе приложеном на француском језику, анализира „[...] формалне и поетичке помаке лирике Црњанског унутар ширег спектра српске књижевности и њених авангарди [...]“ и указује на везе између лирике и остатка опуса Црњанског. Представљену тезу аутор демонстрира и брани на примеру *Сѝражилова* и *Ламениа над Београдом*.

Прилог *Ламениа над Београдом – Песничке координате једне судбине* Слађане Јаћимовић доноси анализу насловљене песме. Аутор прилази заветној песми Милоша Црњанског из два правца: упоредо тумачи лиризоване биографске елементе и митску/онострану пројекцију града. Интерпретација *Ламениа над Београдом* подразумева самеравање широког интертекстуалног контекста који обухвата *Роман о Лондону*, *Код Хѝјерборејаца* и путописе Црњанског; омогућен је један дубљи увид у генезу два постављена проблема студије. Од посебног значаја је анализа интертекстуалног односа *Ламениа* и три путописна текста о Београду (*Љубавно ѝредѝрађе Београда*, *Свиѝање Београда*, *Београд у снеџу*) којом се упућује на то да је „Химна Београду [...] започета [...] три деценије пре *Ламениа*“.

Бранко Вранеш се у раду *Да ли је у рају ѝужно? Или је ѝо само Ламениа – над Београдом* не либи да постави управо она питања која се упркос бројним тумачењима *Ламениа* упорно наново актуелизују: разрешење енигматског наслова, питање жанра, однос химне и ламента, неисцрпна фигура Београда, однос ништавила и идеала и разлози песничког неопредељења за један вредносни пол, (не)могућност

небеског Београда, представа раја као онтичке, не онтолошке представе. Вранеш, чији рад као да представља путовање кроз историју тумачења *Ламентија*, кроз релацију „ламент над могућим / химна над немогућим“ назире могуће одговоре на постављена питања. Аутор покушава да одреди „природу и аксиоматику туге“, указујући на то да се уместо рајске среће у *Ламентију* намеће рајска туга „као мера постојања“, која ипак претпоставља и ведрину и могућност песме. Вранеш у контекст проучавања *Ламентија* уводи „древну византијску дијалектику плача“ и дело Јована Лествичника, представљајући ненадни традицијски канал који комуницира са тумаченом песмом. *Ламениј* се, према Вранешу, остварује као поема о „снази људске слабости и крхим људским идеалима“; аутор претпоставља тугу оним осећањем песме око којег орбитирају питања која ће се, поводом *Ламентија*, неминуовно поново постављати.

6. Пета целина зборника сабира текстове у којима се аутори баве аутопоетичким релацијама у поезији Црњанског. Милослав Шутић у прилогу *Лиризам Милоша Црњанског* најпре теоријски дефинише појмове лирског и поетског, потом се фокусира на анализу познатог есеја Црњанског *За слободни сѝих* и интерпретацију поменутих појмова, али и термина лиризам и лирско од стране Црњанског. Аутор указује на то да је поменути есеј од изузетног значаја за „разумевање лирског и поетског као естетичких категорија“ и да тумачени ставови Милоша Црњанског представљају „значајан допринос једног писца естетици, односно естетици књижевности“. Шутић представља и два значајна постулата естетичког промишљања Црњанског: фаворизовање унутрашњег ритма уместо спољашњег и одбојност према сентименталном изразу – Црњански је, према Шутићу, због негативног става према читавом низу феномена смештених у оквир одреднице сентименталност развио високу самосвест везану за термине лирско и лиризам.

Текст *Поезија као исјовесѝ нове вере: о суматраизму Милоша Црњанског* Але Татаренко обогаћује зборник једним новим разумевањем поетике суматраизма. Татаренко анализира функционалност и идејни и поетички контекст суматраизма, сагледавајући га као „песничку исповест нове вере“ не само Црњанског, већ и младог покољења постратних авангардних писаца. Аутор заузима херменеутичку позицију из које суматраизам посматра као „нову веру у којој су спојени естетички и етички идеал писца, његова нада у нови живот и нову књижевност“. Татаренко анализира идеју о новој песничкој вери на импозантном корпусу дела Црњанског, који обухвата лирику (*Лирика Иѝаке, Суматѝра, Сѝење, Ламениј над Београдом, Иѝака и коменѝари*), прозу (*Дневник о Чарнојевићу, Код Хѝијерборејаца*), есеје (*Објашњење Суматѝре, За слободни сѝих*, читав низ есеја о песницима и поезији, првенствено приказ Андрићевог *Ex Ponta*), и драму (*Маска*). Аутор, уверен да суматраистичка поетика сабира координате животне филозофије и истинског система вредности који прожима дело Црњанског мистичним, чудесним и космичким квалитетима, представља читав систем „хоризонталних мрежа између простора“, свемирских вертикала које повезују значајне тачке и мотиве суматраистичког универзума у делу Милоша Црњанског.

Рад Горане Раичевић *Суматѝраизам – у ѝтрагању за земаљском срећом* такође се бави суматраизмом као својеврсном вером – личном религијом Црњанског насталом као одговор на пад хришћанске метафизике и етике западног света након Првог светског рата, али са становишта (мета)физичког развоја и испољавања нове (псеудо)религије. Раичевић приказује два ступња метафизичког развоја: почетну етеристичку/суматраистичку обамрлост, делимично одређену нихилистичким тенденцијама и блиску „будистичком одсуству чулности и осећајности“ и потоњу

ресемантизацију поетике суматраизма у светлу ничеанских идеја. У путопису *Љубав у Тоскани*, наратор проналази „рецепт за радост“ како индивидуалну, тако и колективну: одсуство чулности ранијих суматраистичких текстова замењено је радовањем пред богатством чулних доживљаја и трагањем за срећом – што Раичковић ишчитава као директан Ничеов утицај. Други степен развоја суматраистичке поетике одређен је јединством дионизијског („тежња ка јединству и стапању са природом, народом, духом света“) и аполонијског принципа („тежња ка засебности“), и, према аутору, обележава суматраистичком поетиком контаминирана дела Црњанског. Метафизичко (ничеанско) исходиште суматраизма негира nihilizam као поетички контекст дела попут *Друге књиже Сеоба* и *Ламенића над Београдом*, самим тим се и „Црњанскова визија трагичног“ реконфигурише.

Бојана Стојановић Пантовић у тексту *Тојос еројике и суматраистички принцип одуховљења у Лирици Ийаке* анализира присуство еротског у поменутој збирци у складу са насловљеним експресионистичким поступком превођења емпиријских искустава у спиритуалну сферу, по угледу на Василија Кандинског, али и у спрези са експресионистичким поступком симултанитета/синхронитета, у складу са Јунговим премисама. Уводећи у тумачење *Лирике Ийаке* контекст филозофије тела и еротике (Епштајн, Грелан) аутор указује да феномен еротског у *Лирици Ийаке* сабира широк тематско-осећајни регистар: осећање свеопште пролазности, које иницира предавање природи или космичким даљинама, затим, меланхолију и тугу, незадовољење, отелотворење у природи, свест о краткоћи живота, принцип одуховљења појмовног света. Анализа поменутих истанци указује на то да је љубавно сједињење у *Лирици Ийаке* онемогућено, и да је суштински одређено кризом песничког субјекта, његовим суштинским одсуством које рестриктивно делује на могући однос. Еротско је, према Стојановић Пантовић, свеприсутно превасходно у циклусима *Нове сенке* и *Стихови улица*, али у оквиру читавог низа рестриктивних оквира.

Рад Јане Алексић, којим се затвара део зборника посвећен аутопоетици Црњанског, *Кришничко-есејистички и мейтајоејски ставови и ујорицића Милоша Црњанског*, доноси анализу поетичких, метапоетичких и естетичких ставова, представљених имплицитно/експлицитно у поезији, коментарима, есејима, манифестима, интервјуима и путописима. Алексић, указујући на одлике (ауто/мета)поетичког дискурса Црњанског, приказује исходишта једне „високе модернистичке уметничке (само)свести“ и својеврсне метасвести, мапирајући и анализирајући значајна поетичка испољавања песничке свести. Аутор нуди пројекцију једног поетичког система одређеног читавим низом поетичких исказа, који откривају једну могућу скицу ауто/метапоетичке и аутокритичке мисли Милоша Црњанског.

Роберт Ходел текстом *О кохеренцији ијексиа у Лирици Ийаке (М. Црњански – Лирика Ийаке)*, отвара шесту целину зборника, у којој су сакупљени радови који претпостављају читав низ уже профилисаних проблемских места везаних за интерпретацију поезије Црњанског. Са становишта лингвистике текста, аутор проналази кохезивне (морфолошки-синтаксичке, експлицитне) и кохеренционе (садржајно-семантичке, имплицитне) релације у кратким песмама Милоша Црњанског. Ходел се посебно бави феноменом вештачки „провоцираних пауза карактеристичних за поезију Црњанског“ попут чувених интерпункцијских исклизућа. Ходелову опсежну, аналитичку студију превео је са немачког Сеад Поробић.

Александар Милановић у прилогу *Ошклон од стиандарднојезичке норме у јоезији Милоша Црњанског* систематично и прецизно маркира и анализира оне језичко-стилске поступке у поезији Црњанског који указују на свестан отклон од

стандарднојезичке норме. Указавши на шири контекст односа авангардног Црњанског према лексичком, синтаксичком и стилистичком канону модерне, Милановић, поредећи почетне верзије и касније интервенције Црњанског, проналази филтер којим је могуће раздвојити намерне грешке од ненамерних огрешења, односно стилеме од астилема. Аутор рада се фокусира на анализу дијалекатизама, елемената колоквијалног говора и појаву и екавских и ијекавских облика у истом тексту, али и на анализу стилских ефеката проистеклих из представљених огређења/отклона. Миловановићево истраживање указује да је отклон од стандарда присутан најпре у *Лирици Ийџаке*, а да се од *Сџиражилова* стабилизују нормативни облици, с изузетком појединих огрешења о норму која производе стилски ефекат.

У тексту *Традиционална и слободна линија ритма у лирици Милоша Црњанског* Сања Париповић Крчмар анализира разумевање ритма Црњанског, на основу аутопоетичких текстова *Објашњење Сумајре*, *Ойкровење Расџика Пејировића*, *Ритми мојих сумњи* и, понајвише, текста *За слободни сџих*. Црњански категорично напушта старе ритмичке обрасце и усмерава се ка проналажењу нових принципа организације ритма – аутор указује да се нова ритмичност остварује експресивним ритмичким уређењем стиха; песнички израз је резултат душевних преображаја и померања. Париповић Крчмар подробно анализира проблематику ритма, однос слободног и везаног стиха, употребу различите риме или метра, организацију и композицију песама на примеру неколиких песама Црњанског.

Традицијом српског романтизма као непресушним ослонцем поезије Милоша Црњанског и својеврсном романтичношћу која одређује песничково осећање света бави се Валентина Хамовић у раду *Лирика Ийџаке и Коменџари – (нео)романтичарски имџулс*. Ауторка рада скреће пажњу на концепт *дубоког романтизма* Црњанског, као и на поступак такозваног *васџиџања сензибиџетом* (Марио Прац), којим објашњава знатан утицај романтичарских поетема и топоса на поетику Црњанског. Валентина Хамовић анализира два поетичка исходишта раног Милоша Црњанског: песму значајну за формирање песничког сензибилитета Црњанског, *Судбу*, „у чијој се слици крије архетипска позадина бајроновског јунака“ и однос Црњанског према револуцији, који, проистичући из поетике романтизма, утиче на конституисање његових поетичких и политичких ставова.

Јелена Панић Мараш се у тексту *Еројско у џоезији Милоша Црњанског* бави еволутивним развојем управо насловом претпостављене тематике. Аутор сматра да еротски комплекс представља значајни „конститутивни чинилац“ поетике Црњанског, присутан у већини дела овог аутора. Јелена Панић Мараш приказује еротско као поетички став авангарде, уједно указујући на релације које, преко насловљеног мотива, лирика Црњанског успоставља са поетиком романтизма. Рад садржи не само анализу еротског у поетским делима (*Лирика Ийџаке*, *Сумајра*, *Сџиражилово*, *Ламенџ над Беоџрадом*) већ и осврт на присуство еротике у прози Црњанског.

Активистичко деловање Црњанског у *Видовданским џесмама* испољено успостављањем „критичких односа према канонизованим и идеализованим елементима историје, традиције и културе, али и према ондашњем савременом политичком тренутку и песничким поетикама“ тема је рада *Однос џрема исџорији и џеснички акџивизам у „Видовданским џесмама“ Милоша Црњанског*, којег потписује Бојан Чолак. Аутор анализира не само полемичко-критички однос Црњанског према читавом низу канонизованих вредности и поступак ре/десемантизације прошлости и националних симбола, већ и оне песме првог циклус *Лирике Ийџаке* и есејистичке текстове који претпостављају проблемски контекст најављен насловом.

Јелена Х. Јовановић у компаративном раду *По/еџички џревраџ Милоша Црњанског и Јована Сџерије Појовића* самерава поетике два значајна песничка гласа срп-

ске књижевности. Ауторка пореди читав низ проблемских места (историјски и поетички контекст настанка збирке, удаљавање од „доминантне књижевне епохе“, видовданску етику, композициони принцип збирке, разарање и пародирање песничких конвенција, однос према традицији, поетичку (само)свест, нихилизам, однос према стиху) „с циљем да истражи у којој су мери поетички блиска ова два песника“ и са намером да представи *Даворје* као песничку збирку која антиципира *Лирику Ишаке*.

Зорана Опачић у тексту *Јадран, југословенско море у поезији Милоша Црњанског* анализира насловљени и у делу Црњанског повлашћени и вишеслојни мотив. Ауторка одређује Јадран „митским, етеричним простором непревазиђене лепоте“, дематеријализованим простором одређеним удвајањем са представом Паноније и Баната, али се превасходно фокусира на значај имаголошког концепта Јадрана као одреднице југословенског простора у делу Милоша Црњанског. Опачић ишчитава читав низ „имаголошких представа о идентитету и алтеритету, о култури, језику и географији заједничке државе, о различитим видовима завичајног и туђег“ из симболичног присуства Јадрана у поезији Црњанског.

Рад Марка Аврамовића *Две Сумајре: Милош Црњански и Небојша Васовић* доноси преглед „додира између поезија и поетика“ два насловљена песника. Аутор прати рецепцију поезије Црњанског од стране послератних књижевних генерација, закључујући да је интересовање за лирско наслеђе поезије Црњанског кулминирало на самом крају XX века, између осталог, и кроз песништво Небојше Васовића. Исходишни део рада садржи компаративно сучељавање Васовићеве поезије и песничког искуства Милоша Црњанског, заокружено анализом „новог читања“ *Сумајре* Црњанског у Васовићевој истоименој песми.

7. Седми и последњи сегмент зборника садржи радове текстолошког или компаративног карактера. Душан Иванић се у тексту *Поезија Милоша Црњанског у научним издањима* бави „степеном научности“ оствареном у различитим издањима поезије Црњанског која јесу научна или то претендују бити. Аутор критички сагледава и представља текстолошке проблеме карактеристичне за издавање поезије Црњанског: (не)испуњење научних домета при конституисању научног издања, генезу једног дела кроз различита издања, однос издавача према уобличавању научног издања, интервенције и измене самог аутора, контаминацију текста различитим приређивачким изменама, појединачне интервенције различитих приређивача. Иванић закључује рад скицирајући једно могуће научно издање и интегралну верзију сабраних песама Милоша Црњанског.

Весна Цидилко се у прилогу *Лирика Ишаке на немачком: рецепцијски токови и проблеми превођења њојшевог шекеша* управо бави рецепцијом књижевног дела Црњанског од стране немачке културне јавности, поглавито о препеву *Лирика Ишаке* и приказима тог песничког дела који су изашли у немачкој штампи. У фокусу аутора текста је рад Виктора Калинкеа на превођењу и издавању српског класика; Цидилко анализира комплексне проблеме превођења и вреднује Калинкеове препеве, али се осврће и на предговор немачком издању *Лирика Ишаке* и у њему Калинкеову анализу одређених тенденција или проблемских места поезије Црњанског, као што су пацифизам, национализам и идеја југословенства.

Персида Лазаревић ди Ђакомо у раду *Стихови Микеланђела у експресема Црњанског* анализира ставове Милоша Црњанског о Микеланђелу, изнете у познатој *Књизи о Микеланђелу*. Ауторка не само што тумачи низ проблемских питања које Црњански покреће: тема смрти у поезији италијанског песника, однос Микеланђела према Дантеу, Петрарки и однос Торквата Таса према познатом ренесанском

вајару и песнику, однос према објављивању сопственог дела; Лазаревић ди Ђакомо у потексту *Књиже о Микеланђелу* назире једну скривену „књигу о Црњанском“, и један антиципирани аутопоетички лик српског песника. Ауторка употпуњује овај вредан и за даља проучавања подстицајан рад малом антологијом Микеланђелових песама чији се сегменти појављују као екфразе у *Књизи о Микеланђелу*.

Кајоко Јамасаки у тексту *Лао Це и ѿезија Милоца Црњанског* анализира како је Црњански „схватао и разумевао мисао Лао Цеа“, као и присуство Цеове мисли у поетици и поезији нашег песника. Осврнувши се на значајне постулате филозофије таоизма и мисли Лао Цеа, везане за концепт ништавила/празнине, аутор проналази изворе (дела *Дао* и *Де*) прозних сегмената које је Црњански унео у своју *Анѿологију кинеске лирике*; потом и оцењује и коментарише препеве нашег песника. Јамасаки анализира мотиве пута и празнине у поезији Црњанског (*Лирика Иѿаке, Сѿражилово, Србија, Привиђење*, и, посебно, *Ламенѿ над Беогѿрадом*), у којима назире елементе филозофије таоизма Лао Цеа, закључујући да је сусрет Црњанског са поезијом далеког истока тренутак у којем долази до значајних промена у развоју поетичке мисли нашег песника.

Небојша Лазић, на трагу претходног рада, у тексту који затвара овај зборник, *Сусрећ зајада и иѿтока у ѿезији Милоца Црњанског*, проучава однос поетике и поезије Црњанског и филозофије, поезије и културе старе Кине и Јапана. Пратећи развој песничког израза нашег песника, који се удаљава од активистичког ка контемплативном полу, аутор анализира како је Црњански свој песнички средо пронашао/потврдио у духовности далеког истока. Црњански је превасходно осмислио сопствену поетику у *Лирици Иѿаке* којом антиципира духовне вредности далеког истока, да би потом открио блиски и инспиративни духовни простор старе Кине и Јапана, у сусрету равном епифанијском искуству, које је суштински одредило његову потоњу поетику. Лазић маркира и анализира елементе превасходно зен-будизма старог Јапана у лирици нашег песника (*Лирика Иѿаке*, поеме) али не искључује ни могући утицај на прозу Црњанског.

8. Разноликост методолошких, херменеутичких, теоријских и проблемских становишта, поуздана научна мисао поткрепљена импозантним научним апаратом, предмет проучавања обухваћен у целисти (од *Судбе* до *Ламенѿа*, од раних (ауто)поетичких текстова до *Иѿаке* и *коменѿари*, уз актуелизовање две антологије поезије далеког истока, вишеструко значајне за конституисање поетике Црњанског), прегледност и ефектна композицијска расподела текстова, и високе компетенције представљених аутора карактеристике су зборника *Милоц Црњански: ѿезија и коменѿари*. Одлука да се (ауто)поетички контекст поезије Црњанског фокусира као средиште научног интересовања резултује уважавањем (ауто)поетике Црњанског у безмало свим радовима овог зборника у којем се представља и анализира комплексна мрежа аутопоетичких, интертекстуалних и идеолошких релација распрострајних кроз поетски опус Црњанског. Међутим, овај зборник представља и нуди много више од ефектно приказаног (ауто)поетичког контекста: покушај да се поезија Црњанског, са једне стране прикаже као интегрална целина, а са друге, да се анализира читав низ проблемских места са различитих становишта и уз помоћ различитих научних метода. Управо је и разноврсношћу приступа испољених у овом зборнику поуздано маркирана привлачност херменеутике и поезије и поетике Црњанског које се не дају сапети уским интерпретативним оквирима. Поезија нашег класика захтева методолошку разноврсност, што управо овај зборник и пружа. Коначно, можемо једино закључити да зборник *Милоц Црњански: ѿезија и коменѿари* представља резултат једног великог труда који се исплатио, научно

дело највишег академског домета, публикацију свакако примерену датуму којем је посвећена, скуп радова које будући проучаваоци поетског опуса Црњанског не смеју заобићи, али и дело које обавезује научну заједницу да се, као што је ефектно одговорила на 120-годишњицу рођења Милоша Црњанског, припреми и за не тако удаљену 2019. годину, стогодишњицу издавања најзначајније збирке песама српске авангарде. Делу Милоша Црњанског смемо посветити само публикације високог научног домета, ништа мање; зборник *Милош Црњански: њезија и коментари* нас опомиње на то.

Мср Миломир М. Гавриловић
 Универзитет у Београду
 Докторанд на Филолошком факултету
 Модул: Српска књижевност
gasha88gm@gmail.com

UDC 821.163.41.09 Milinčević V.

ИСТРАЖИВАЧКИМ ПУТЕВИМА ВАСЕ МИЛИНЧЕВИЋА*

(*Универзитет и књижевност*. Београд: Филолошки факултет, 2013)

Поводом нове књиге Васе Милинчевиће (1928), истакнутог, дугогодишњег наставника Катедре за српску књижевност с јужнословенским књижевностима Филолошког факултета (српска драма, српска књижевност 18. и 19. вијека, раздобље од барока до реализма), најприје ћемо нешто рећи о његовом цјелокупном опусу, с којим је и најновија књига проф. Милинчевића вишеструко повезана. Послије рада у средњим школама, Заводу за унапређење културе, био је од 1958. на Филозофском (Филолошком) факултету БУ, у свим звањима. Од те године он сарађује у књижевној и књижевнаучној периодици, у готово свим српским листовима и часописима те врсте. Приређује велик број дјела наших класика за популарне и школске библиотеке (Вука, Доситеја, Стерије, Трифковића, Јовановића, Костића, Јакшића, Илића, Радичевића, Веселиновића ...) и објављује више малих монографија у познатој, и данас цијењеној, малој бијелој библиотеци београдског Рада, 60-их година (Јанко Веселиновић, Бранко, Змај, Костић). Тај период је завршен одбраном докторске тезе *Косија Трифковић – животи и дело* (1965, књига 1968). Послије тога, поред ангажовања у Институту за књижевност и уметност, везан је у јавном дјеловању за установе културе града Београда, Београдског универзитета и форуме Савеза комуниста Београда и Србије.

Проф. Милинчевић никада није био строго везан за ускостручне теме и за период који је предавао на Филолошком факултету: он се осјећао код куће у свим раздобљима новије српске књижевности, од Доситеја и Вука до Иве Андрића, Васка Попе, Миодрaга Булатовића или Данила Киша. Ипак је књижевност 19. вијека остала предмет његове најопштије, највеће пажње, и то из једног посебног угла: истраживања и откривања онога што није објављено, или није атрибуирано, запажено, вредновано. Зато су књиге проф. Милинчевића за нас, још младе научнике или претенденте на ово лијепо занимање и звање, биле узбудљива открића (тако сам насловио један свој приказ).

Рецензенти

Др Исидора Бјелаковић
Др Злата Бојовић
Др Јован Делић
Др Бојан Ђорђевић
Др Пер Јакобсен (Копенхаген)
Др Војислав Јелић
Др Марија Клеут
Др Персида Лазаревић ди Ђакомо (Пескара)
Др Горан Максимовић
Др Радмило Маројевић
Др Љиљана Пешикан-Љуштановић
Др Милан Радуловић
Др Горана Раичевић
Др Дарко Танасковић
Др Иво Тартаља
Др Светлана Томин
Др Роберт Ходел (Хамбург)

CONTENTS

DRAGIŠA P. BOJOVIĆ. Poetics of the miracle. SNEŽANA Z. ŠARANČIĆ ČUTURA. The grotesque in the poetic structure of a folklore riddle. RADMILO N. MAROJEVIĆ. Linguistics and poetics in textology *Mala prostonarodnja slavenosrpska pjesnarica* (gramatical reconstruction and gramatical identification). DUŠAN M. IVANIĆ. Nušić or the explosion of imaginative energy. MARGERITA ARNAUTOVIĆ. Jovan Skerlić and problems of translation. PREDRAG Ž. PETROVIĆ. Avant-garde politics of literature: Benjamin's reading of *Berlin Alexanderplatz* and its theoretical consequences. JELENA S. PANIĆ-MARAŠ. Transgressive erotic: *Migrations* by Miloš Crnjanski. DRAGAN HAMOVIĆ. Neglected poetic programme of Vasko Popa and his accomplishment. MILOMIR M. GAVRILOVIĆ. The wolf motive in Popa's *Wolf's salt*. SONJA V. NENEZIĆ. On a syntax figure of speech in the novel *Nišči* by Vidosav Stevanović. MILICA M. LAZOVIĆ. Truth (history) and poetics in the novel *Götz and Meyer* by David Albahari. IDA D. JOVIĆ. Postmodernism in Turkey. CONTRIBUTIONS AND MATERIALS. REVIEWS. IN MEMORIAM

Зборник Матице српске за књижевност и језик излази трипут годишње,
у три свеске, које чине једну књигу.

Редакција 3. св. LXII књиге Зборника Матице српске за књижевност и језик
закључена је 25. децембра 2014.

Штампање завршено децембар 2014.

Издаје Матица српска, Нови Сад

www.maticasrpska.org.rs
e-mail: zmskj@maticasrpska.org.rs

За издавача:
Доц. др Ђорђе Ђурић
генерални секретар Матице српске

Стручни сарадник: *Јулија Ђукић*

Секретар Уредништва: *др Исидора Бјелаковић*

Лектор и коректор: *др Маја Сјокин*

Технички уредник: *Вукица Туцаков*

Слова за корице израдио: *Драган Вишњекруна*

Тираж: 500

Компјутерски слог: Владимир Ватић, ГРАФИТ, Петроварадин

Штампање Зборника Матице српске за књижевност и језик за 2014. годину помогао је
Покрајински секретаријат за културу и јавно информисање АП Војводине
Министарство културе и информисања Републике Србије
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Штампа: Сајнос, Нови Сад

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад
80+82(082)

ЗБОРНИК Матице српске за књижевност и језик /
главни и одговорни уредник Јован Делић. – 1953, књ. 1– .
– Нови Сад : Матица српска, 1954– . – 24 cm
Три пута годишње.

ISSN 0543-1220

COBISS.SR-ID 9627138